Л. М. Боханка

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

Планы-канспекты ўрокаў

3 клас

II паўгоддзе

Дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі

Мазыр
«Выснова»
2022

Прадмова

Прапанаваныя ў метадычным дапаможніку планы-канспекты ўрокаў складзены згодна з дзеючымі вучэбнымі праграмамі для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі.

Мэта дапаможніка — палегчыць падрыхтоўку настаўніка да ўрока ў адпаведнасці з сучаснымі патрабаваннямі да арганізацыі адукацыйнага працэсу па беларускай мове на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі.

Размеркаванне вучэбнага матэрыялу адпавядае зместу падручніка: Свірыдзенка В. І. Беларуская мова : вучэбны дапаможнік для 3 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з рускай мовай навучання / В. І. Свірыдзенка. — Мінск : Нацыянальны інстытут адукацыі, 2017.

Аўтар ужывае заданні, якія стымулююць пазнавальную актыўнасць вучняў, патрабуюць самастойнага пошуку інфармацыі, яе выкарыстання для выканання вучэбных і практычных задач. Таксама прапануюцца практыкаванні на ўзбагачэнне слоўнікавага запасу навучэнцаў, засваенне вымаўленчых нормаў і правілаў правапісу, развіццё творчых здольнасцей пры стварэнні ўласных вусных і пісьмовых выказванняў.

Змест працы па каліграфіі звязваецца з фанетычным, лексічным, граматычным матэрыялам.

Безумоўна, матэрыял неабходна выкарыстоўваць творча, улічваючы псіхалагічныя асаблівасці вучняў, а таксама іх здольнасць успрымаць вучэбны матэрыял.

Урок 43

Правапіс прыставак, якія заканчваюцца на *з (с)*

Мэта: фарміраванне ўяўленняў пра правапіс прыставак.

Задачы:

- ствараць умовы для развіцця ўменняў вызначаць прыстаўку і корань у словах, для фарміравання навыкаў правапісу слоў з прыстаўкамі, якія заканчваюцца на *з (с)*;
- садзейнічаць развіццю арфаграфічнай пільнасці, узбагачэнню слоўніка вучняў народнымі прыметамі;
- выхоўваць эстэтычныя пачуцці.

Абсталяванне: падручнік (частка 2), карткі для індывідуальнай работы, тэст.

Ход урока

1. Арганізацыйны момант.

Зараз ты правер, дружок,
Ці гатовы ты пачаць урок?
Праверым? Сядайце,
Дружна працу пачынайце.

2. Праверка дамашняга задання.

— Назавіце прыстаўкі. Якія літары ўставілі? Чаму?

(Некалькі вучняў працуюць па картках.)

Картка 1.

Запісаць словы, уставіць прапушчаныя літары, абазначыць прыстаўкі.

А..копваць, а..мыць, а..казаць, па..рэзаць, па..карміць, па..-клеіць, а..пачыць, па..трымаць.

Картка 2.

Запісаць словы, уставіць прапушчаныя літары, раздзяліць словы для пераносу.

Па..шываць, па..пісаць, па..страгаць, а..правіць, а..думаць, па..цягнуць.

Картка 3.

Спісаць тэкст, устаўляючы замест кропак прыстаўкі і абазначыць іх. У першым і другім сказах падкрэсліць галоўныя члены.

Мы ..правіліся ў паход. Хлопчыкі ..рыхтавалі лыжы. Дзяўчынкі сабралі ўсе неабходныя рэчы і ..клалі іх у рукзак. Весела нам было ў паходзе.

Праверка картак.

3. Мэтаматывацыйны этап.

Раз-, рас-, без-, бяс-, уз-, ус-, з-, с-.

— Расстаўце прыстаўкі па сваіх месцах.

(Рас/раз)пісаць, (с/з)кінуць, (бяс/бяз)шумны, (уз/ус)водзіць, (раз/рас)німаць, (з/с)губіць, (без/бес)галовы, (ус/уз)міхнуцца.

Растлумачце свой выбар, адкажыце, калі пішацца ў прыстаўках "*з*", а калі "*с*". Гэта і ёсць тэма нашага ўрока. Якія задачы будзем вырашаць?

4. Актуалізацыя ведаў і ўменняў вучняў.

4.1. Чыстапісанне.

сз   зс   ссзз

Зз Сс   зс зссз ззсс

зрабіць   спісаць   зрубіць   зіма

— Якое слова лішняе? (*Зіма.*) Чаму? (Слова без прыстаўкі.)

Арфаграмы ў словах (каменціраванае пісьмо).

Зімой да нас завіталі завеі.

— Падкрэсліце галоўныя члены сказа. Падбярыце сінонімы да слоў "завіталі", "завеі". (*Прыляцелі; мяцеліцы, завірухі.*)

5. Вывучэнне новай тэмы.

5.1. Работа па падручніку с. 14, практ. 21.

5.2. Работа па падручніку с. 14, правіла; схема [14, л. 1].

ПРАВАПІС ПРЫСТАВАК

Пішуцца нязменна	аб-, ад-, над-, пад-, пра-, у-, прад-, перад-, пры-, за-, па-
абысці, адбеглі, надпісаць, падыходзіць, працягнецца, уляцелі, прадказаць, перадапошні, прычальваць, закапаць, пазнаёміцца	

з-/с-, раз-/рас-, без-/бес-, уз-/ус-	з – [🔔] / [■]	зберагаць, размаўляць, безумоўны, узгадаць
	с – [🎧]	схапіць, расказаць, бесклапотны, ускапаць

5.3. Складанне апорнай схемы, с. 14, практ. 22; схема [14, л. 3].

АЛГАРЫТМ ВЫБАРУ НАПІСАННЯ З/С У ПРЫСТАЎКАХ

1. Вымаўляем слова. Вызначаем у ім корань і прыстаўку.

   У?ляцець, у?клікнуць.

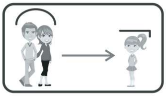

2. Знаходзім першы гук кораня.

   У?ляцець – [л’], у?клікнуць – [к]. 1

3. Калі першы зычны кораня:

   – [🔔], пішам (з) → узляцець

   – [🎧], пішам (с) → усклікнуць

Літаратура

1. Мінкевіч, Н. І. Заданні і практыкаванні да асноўных правіл па беларускай мове для 3 класа : дапам. для настаўнікаў, вучняў і бацькоў / Н. І. Мінкевіч. Мінск, 2001.

2. Солахаў, А. В. Падарожжа ад А да Я : дапам. для настаўнікаў установ агул. сярэд. адукацыі з белар. і рус. мовамі навучання / А. В. Солахаў. Мінск, 2012.

3. Жукава, С. А. Беларуская мова на “выдатна”. 3 клас : трэнажор. У 2 ч. Ч. 2 / С. А. Жукава. Мазыр, 2017.

4. Гімпель, І. А. Зборнік дыктантаў па беларускай мове для пачатковых класаў / І. А. Гімпель. Мінск, 1997.

5. Леўкіна, Л. Ф. Беларуская мова : давед. для пачатковых класаў: Тэорыя. Практыкаванні. Адказы / Л. Ф. Леўкіна. Мінск, 2016.

6. Рознаўзроўневыя дадатковыя заданні па беларускай мове. 3 клас / уклад. Н. Р. Маўлютава. Мазыр, 2011.

7. Беларуская мова. Сшытак для замацавання ведаў. 3 клас / уклад. В. В. Раманенка. Мінск, 2011.

8. Маладзічок. Апавяданні, вершы, загадкі, казкі, прыказкі, прымаўкі / уклад. Т. І. Фаменка. Мінск, 2009.

9. Глуша, М. Ю. Беларуская мова. 3 клас. Чароўны сшытак / М. Ю. Глуша, І. Ц. Сухаверава. 12-е выд., перапрац. Мінск : Аверсэв, 2018.

10. Загадкі / НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; склад. М. Я. Грынблат, А. І. Гурскі; рэд. тома А. С. Фядосік. Мінск : Бел. навука, 2004.

11. Пазнякоў, М. П. Тры чарадзеі : вершы, скорагаворкі, загадкі : для дашк. і мал. шк. узросту / М. П. Пазнякоў. Мінск : Юнацтва, 1991.

12. Сямак, А. Л. Алімпіяды па беларускай мове. 2–4 класы / А. Л. Сямак. Мінск : Аверсэв, 2015.

13. Пракачай. Трэнажор па беларускай мове для 3 класа / [Н. Р. Маўлютава]. Мазыр : Палескае слова, 2020. 71, [1] с.

14. Схемы-апоры. Беларуская мова. 3 клас : у 2 ч. Ч. 2. Мазыр : Выснова, 2020. 20 л.

15. Там жа. Ч. 1. Мазыр : Выснова, 2020. 20 л.

16. Беларуская мова. Кантроль вучэбных дасягненняў. 3 клас : дапам. для настаўнікаў устаноў агул. сярэд. адукацыі з белар. і рус. мовамі навучання / [склад. А. М. Маладцова]. 2-е выд. Мазыр : Выснова, 2021. 50, [2] с.

Змест

Прадмова 3

Правапіс прыставак, якія заканчваюцца на ***з (с)*** 4

Правапіс прыставак, якія заканчваюцца на ***з (с)*** 8

Падваенне зычных на стыку прыстаўкі і кораня 11

Апостраф у словах з прыстаўкамі 14

Напісанне прыставак і прыназоўнікаў. Навучальная пісьмовая работа (сачыненне) 17

Суфікс 20

Суфікс 24

Падваенне зычных на стыку кораня і суфікса 28

Агульнае паняцце пра самастойныя і службовыя часціны мовы. Кантрольная работа па тэме “Склад слова. Правапіс прыставак. Суфікс” 32

Аналіз кантрольнай работы. Назоўнік як часціна мовы . . . 35

Кантрольны слоўнікавы дыктант. Адзіночны і множны лік назоўнікаў 39

Аналіз кантрольнага слоўнікавага дыктанта. Назоўнікі, якія маюць адну форму ліку 43

Назоўнікі, лік якіх не супадае ў рускай і беларускай мовах 46

Род назоўнікаў 49

Назоўнікі, у якіх нельга вызначыць род 53

Назоўнікі, род якіх не супадае ў рускай і беларускай мовах 57

Змяненне назоўнікаў па пытаннях 60

Змяненне назоўнікаў па пытаннях 62

Прыметнік як часціна мовы 65

Змяненне прыметнікаў па родах 70

Змяненне прыметнікаў па родах 73

Змяненне прыметнікаў па родах 76
Змяненне прыметнікаў па ліках. Тэматычны тэст “Часціны мовы. Прыметнік” 79
Абагульненне па тэме “Прыметнік”. Навучальная пісьмовая работа (пераказ) па тэксце Я. Галубовіча “Зоркі ў траве” 83
Дзеяслоў як часціна мовы 87
Дзеяслоў як часціна мовы 91
Адзіночны і множны лік дзеясловаў 94
Час дзеясловаў 98
Час дзеясловаў 102
Змяненне дзеясловаў прошлага часу па родах 104
Змяненне дзеясловаў прошлага часу па родах 108
Кантрольны слоўнікавы дыктант. Правапіс ***не*** з дзеясловамі 111
Аналіз кантрольнага слоўнікавага дыктанта. Правапіс ***не*** з дзеясловамі 116
Кантрольны дыктант “Разліў Нёмана” з граматычным заданнем 119
Аналіз кантрольнага дыктанта з граматычным заданнем. Паўтарэнне: тэкст, сказ 124
Паўтарэнне: значэнне слова 131
Паўтарэнне: склад слова 135
Паўтарэнне: назоўнік, прыметнік 139
Паўтарэнне: дзеяслоў 142

Дадатак 144
Літаратура 150